

CSÁKBERÉNY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017.

munkaközi anyag

TARTALOMJEGYZÉK

1. Köszöntő	5
2. Csákerény bemutatása - <i>általános településkép, településkarakter</i>	7
3. Örökségünk – <i>a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők</i>	10
4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával	13
<i>Kertvárosias lakóterület</i>	
<i>Településközpont</i>	
<i>Mezőgazdasági kertes területek (hagyományos nagy zártkert)</i>	
<i>Kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területek</i>	
<i>Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdő területek</i>	
5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások - <i>építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója (utcák, terek, közparkok, közterek)</i>	18
<i>Telepítés</i>	
<i>Terepalakítás</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Szín</i>	
<i>Tornácok</i>	
<i>Ajtók, Ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzés, anyaghasználat</i>	
<i>Részletek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Utca, terek</i>	
<i>Közparkok, közkertek</i>	
6. Jó példák bemutatása - <i>épületek, építészeti részletek, kerítések, kertek, zöldterületek kialakítása</i>	36
7. Jó példák bemutatása - <i>sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések</i>	40

Tisztelt Csákberényi Polgárok! Kedves Látogató!

Csákberény Településképi Arculati Kézikönyvét tartja a kezében, melyet 2017 nyarán a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény által előírt módon közösen alkottunk meg mi, Csákberényen élők. Mind a lakóházak, mind tágabb értelemben vett lakókörnyezetünk, a község képének esztétikai minősége nagymértékben hozzájárulnak életszínvonalunk emeléséhez. A kézikönyv célja, hogy saját magunknak és leendő lakosainknak iránymutatásul szolgáljon a jövőbeni építkezésekhez. Ennek egyik eszköze, hogy községünk az általunk nagyra becsült természeti, építészeti és településképi értékeit méltó módon megőrzi az utókor számára. A kézikönyv megalkotásakor ezért fontosnak tartottuk, hogy nyitott szemmel vizsgálódva a községünkben összegezzük azokat az értékeket, karakteres jegyeket, kisebb részleteket, melyekre építve a jövőbeni építési tevékenységekkel kapcsolatos elvárásokat meg tudjuk fogalmazni. Olvassák ezt a kézikönyvet annak tudatában, hogy ez nem egy lezárt mű, hanem egy jövőben is szabadon megújítható, bővíthető dokumentum.

Szeretném megköszönni az arculati kézikönyv összeállításában véleményükkel, javaslatukkal közreműködő polgárok, civil szervezetek, szakemberek munkáját.

Az további közös munka reményében üdvözlettel,

Dr. Vécsei László
Polgármester

Csákberény
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.
munkaközi anyag

CSÁKBERÉNY BEMUTATÁSA

2

Általános településkép és településkarakter

Csákberény község Fejér megye északnyugati részén, a Vértes déli nyúlványai tövében, Csókakő, Söréd, Magyaralmás, Zámoly és Gánt szomszédságában található. Határa benyúlik a Vértes és a Velencei-hegység közötti Zámolyi-medencébe. A település a Vértesi Natúrpark délnyugati részén fekvő ősi magyar település, mely már a kőkorszakban lakott volt. Jelenleg 1165 lakója van. Nevében Árpád-kori múltját hordozza: a Csák szó a régi híres nemzetségre, míg az ország számos pontján megtalálható Berény szóval kapcsolatban több igen különböző magyarázat is ismert. Az egyedülálló domborzati és éghajlati viszonyok miatt Csákberény Magyarország egyik legnagyobb fajgazdagságú területe. A településtől északra elterülő Vértes árnyékos szurdokvölgyeiben alpesi növényzettel találkozhatunk, míg a Vértes déli lejtői mediterrán klímájukkal a móri borvidék legkiválóbb szőlőtermő területei. A településtől délre húzódó, egyesek szerint domborzati viszonyaiban, növényzetében a mongol tájakra emlékeztető ürgés legelők fontos vadászterületei a parlagi sasoknak és kerecsensólymoknak, s számos lepkeritkaság élőhelyei. Csákberény természeti értékeit a közkedvelt vadászíró Merán Fülöp gróf, a grazi vadászati múzeum igazgatója örökítette meg könyveiben. A Merán család nevét őrzi a Merán szobor és park, 2014-től pedig a gróf Merán Fülöp Vadászati és Erdészeti Múzeum is emléket állít az egykori uradalom vadászati, erdészeti tevékenységének és az egyetemes vadászati kultúrájának. A borok kedvelői az Orondi-szőlőhegyen található présházakban kóstolhatják meg a finomabbnál-finomabb nedűket, a gasztronómiai ízek kedvelő pedig részt vehetnek a Csákberényi Rétes-és Pálinkafesztiválon, valamint az őszi Bornapon is.

Csákberény címere egy négy mezőre osztott pajzs. A pajzs felét elfoglaló felső mezőn zöld dombok előtt a református és a római katolikus egyház templomainak tornya. A két egyház sorsát mártírpapjaiknak 1849-es kivégzése örökre egybefonta. A következő két mezőben, melyek vízszintesen egymással szemben helyezkednek el: arany(sárga) háttérben, a bal oldaliban a települést körülvevő erdőket szimbolizáló zöld tölgyfalevél, a jobb oldaliban a szőlő és borkultúrát jelképező szőlőfürt. A negyedik mezőben, mely a pajzs alján helyezkedik el, kék háttérben aranyszínű gabonakéve, alatta egy csákberényi jellegzetesség, a bugylibicska. A címet Máhr Ferenc csákberényi festőművész tervezte 1990-ben, az Önkormányzat felkérésére.

ÖRÖKSÉGÜNK

A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

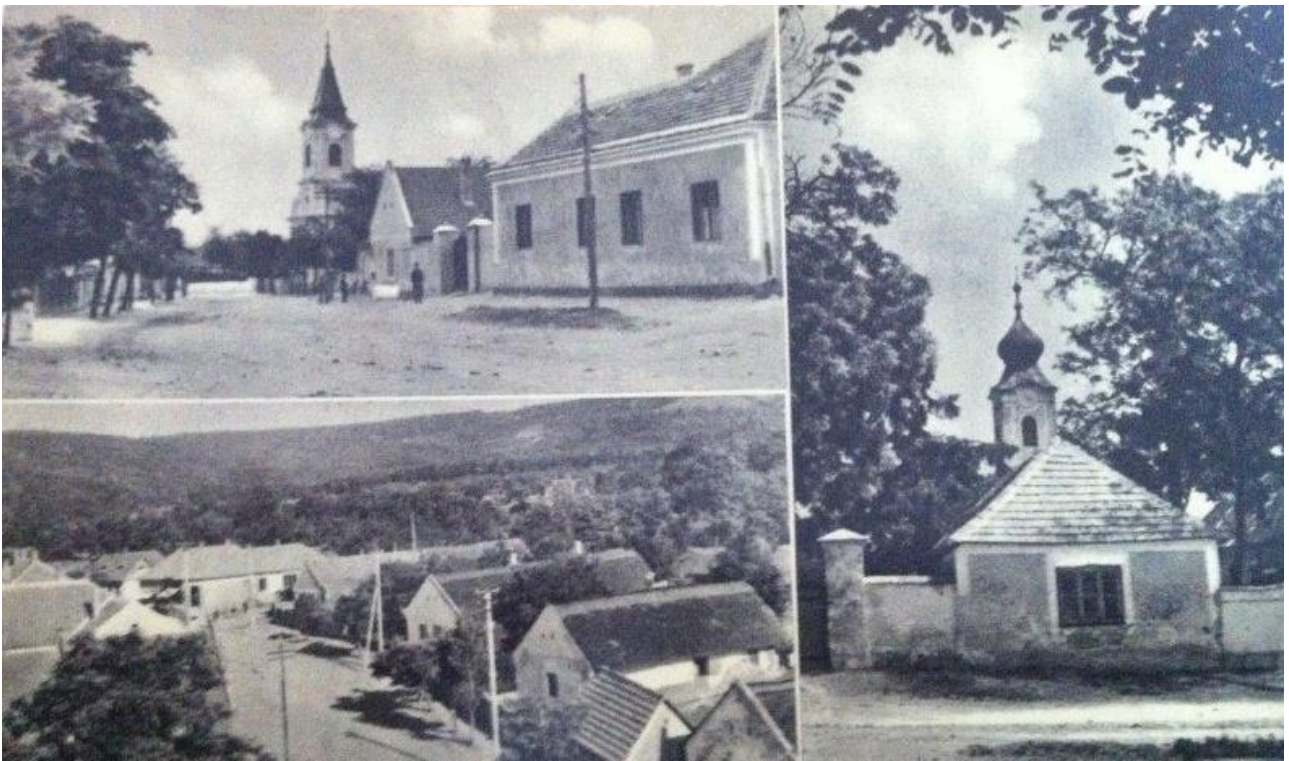
Csákberény története

Csákberény területe már a kőkorszakban is lakott terület volt. A Római Császárság idejében itt vezetett keresztül az Aquincumból Mogentiana (Óbuda – Keszthely) felé vezető jelentős hadiút, melynek mentén, Csákberény területén a Kr. utáni III. és IV. században már két római telep is állott. Az egyik Orond-pusztá mellett, a másik, pedig a Lóállás-dűlő területén, melynek temetője is ismert. Később, a VI-VIII. században avarok laktak itt, amint azt az Orond-pusztához tartozó Diósi-dűlőben feltárt avar temető is bizonyítja Csákberény a XIII. századtól a csókakői várirtok része volt.

A várat a Csák-nemzetség tagjai építették a tatárjárás után, a Székesfehérvárról Győrbe vezető út védelmére. Valóságos gócpontja volt e vidék a vár-erődöknek, melyek akár az Északról jövő, akár a Délről támadó ellenséggel is szembeálltak. 1237-ben említették először Berend falut. Az iratok ezt egyszerűen Berénynek nevezik. Csákberény a Károly Róbert által 1327 körül királyi várrá tett Csókakő várának birtoka lett.

Csókakő és a hozzá tartozó Csákberény először 1543-ban került a törökök birtokába. 1687-ig, 144 évig volt török kézen. A község határában emelkedik egy kimagasló kopasz hegyorom, amit az emberek ma is Strázsa-hegynék neveznek. A hagyomány szerint ez a magaslati pont a török őrőségnek őrhelyül szolgált. Tiszta időben az alatta elterülő Zámolyi-medencére, a Bakonyra és a Móri-árokra jó kilátás nyílik. A török idők viszontagságai nagyon megviselték ezt a vidéket. A lakosság az állandó zaklatás miatt biztonságosabb helyre menekült. A falu pusztává vált. A pusztá újratelepítését 1667-ben Keresztesi Varga Mihály kezdte meg. A jövevények magukkal hozták vallási hagyományaikat, s nemcsak az új településnek teremtették meg az alapját, hanem a Csákberényi református egyháznak is. Sövénytempomot építettek a jelenlegi katolikus plébánia helyén. 1772-ben Lamberg Ferenc Antal gróf elrendelte, hogy Csákberényben és Zámolyon templomot, paplakot és iskolát építsenek. Az új barokk templom alapkövét 1775-ben tették le. Lamberg Rudolf gróf építtette 1831-ben – klasszicista stílusban – a csákberényi kastélyt. A lakosság többségét kitevő reformátusok vallásgyakorlatának rendezésére II. József felvilágosult uralkodó elveinek szellemében 1788-ban felépítették a ma is látható templomot.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc idején a község lakossága Kossuth Lajos és a szabadságharc mellé állt. A falu két, haladó szellemű papja a református Szikszay János és a katolikus Mansbart Antal lelkesen buzdította híveit a szabadságharc melletti végső kiállásra. A szabadságharc bukása után mindkettőjüket elhurcolták, és borzalmas kínzások közepette kivégezték őket Nagyigmádon, a református paplak udvarán. A szellemi élet az 1910-es években kezdett megélni. Egymás után jöttek létre különböző "körök", a református olvasókört a katolikus létrejötté követte, majd a gazdakör és a lövészegylet. Az Önkéntes Tűzoltó egyesület 1891-ben jött létre 24 taggal. A csákberényi határon át futott egy töltésen a keskeny vágányú iparvasút, amely a gánti bauxitbányát kötötte össze Bodajkkal. A 18 km hosszú gazdasági vasút 1926-ban épült és 1958-ig üzemelt. Ez az útvonal nemcsak ipari célokat szolgált, hanem a települések közötti személyszállítást is megoldotta. A telefont 1928 áprilisában szerelték fel a jegyző irodájában. A falunak ekkor már volt orvosa, a patika 1929-ben kezdte meg működését. A községbe a villanyt először 1937-ben vezették be. Ebben az időben az összevont tanítás volt csupán megoldható. Meghatározóak voltak a falu életében is a pedagógusok és az egyházak helyi képviselői is. Ezt a népszámlálási adatok is alátámasztják, mert az írni-olvasni tudók aránya a korszakban végig felette volt mind a megyei, mind a járási átlagnak.

A második világháborúban a bevonulások zöme 1942 márciusa és 1944 augusztusa között történt. Csákberény – a kedvező földrajzi fekvése miatt (három oldalról erdő határolja) – súlyos harcok színtere volt. Háromszor cserélt gazdát: oroszok, németek, majd ismét oroszok kezére került. Az 1950-es évek elején megalakult a zámolyi Petőfi TSZ, és akkor engedéllyel lebontották a kastélyt. 1955. augusztus 20-án megalakult az első TSZ. Az 1956-os forradalmi eseményeknek nem volt lényeges, helyi visszhangja. A község házában levő iratokat elégették, de más rendbontás nem történt. A kastély helyén 1959-ben kezdték el építeni a Művelődési Házat, melyet 1966-ban adtak át. A helyi óvoda 1971-ben kezdte meg működését. A Takarékszövetkezet 1982-ben nyílt meg a lakosság számára. 1994-ben kezdte meg működését az első magyarországi Teleház.

Műemlékeink

Református templom

A csákberényi református gyülekezet gyökerei az 1530-as évekre nyúlnak vissza. Az akkor buzgó református Nádasdy Tamás, kinek udvarában Dévai Bíró Mátyás is szolgált, tulajdonában volt a falu. A reformáció vidéki terjedése jelentős részben a földesuraktól függött, ennek alapján feltételezhetjük, hogy Csákberénynek volt alkalma a reformáció tanait megismerni.

A mai református templom 1788-ban épült kőből és téglából a korábbi sövénytemplom helyett. 1987-ben kezdtek egy teljes templomfelújítást, amit 1989-ben be is fejeztek. 1990-ben pedig a lelkészlakást újítták fel teljes komfortosítással, központi fűtéssel, parkettázással. Mindezeket a munkákat a gyülekezet főként saját erőből fedezte és végezte el, idejét erejét, munkáját, adományát nem sajnálva. A felújítás során a teljes tetőszerkezetet, a padokat a karzatokat újra cserélték, így egy nagyon szép kazettás mennyezetű templom áll most Csákberényben, Isten dicsőségére. A felújítás ideje alatt 15 hónapig a reformátusság a helyi katolikus templomban kapott helyet az Istentiszteleti alkalmakra. A mai napig is testvéri a kapcsolatunk a katolikus egyházzal. 2000. januárja óta Brunner Vilmos református lelkipásztor szolgál a gyülekezetben.

Római katolikus templom és plébánia

1727-től Csákvár filiája, 1750-től plébánia. A templom 1775-76 közt épült. A Csákberényi Római Katolikus Közösség a falu lakosságának kisebbik részét alkotja. Temploma szép, falusi barokk stílusú, szent Márton titulussal. Jellegetes, immár több mint 240 éve a falu arculatához tartozó szép épület. Plébániája, ódon kőfallal kerített épület, nagy kerttel. Korábban cserkészek táboroztak itt, és az épületet is használták.

További nevezetességeink

Régészeti lelőhelyek

A község régészeti lelőhelyei Orond pusztán, a közüttől a pusztára menő déli út oldalán 1936-38-ban 6-9. századi avarkori temető 425 sírját tárták fel, a temetőnek mintegy a felét. Orond pusztán vaskori (i.e 6. sz-i) faluhelyet és sírkövet találtak. Az Öregtó mellett 11-13 századi sírok voltak. A Páskum szőlőben római kori oroszlánszobor volt. A Lóállási dűlő, a községtől keletre a zámolyi út mentén, egy középkori faluhely, temető és kerek kápolna helye volt.

Otto Braaschnak a Kelet-Dunántúl fölött 1994-ben készített légifotóján sírmezőre utaló elszíneződések látszódtak. A Szent István Király Múzeum népvándorlaskoros régésze, dr. Fülöp Gyula ismerte fel rajta Csákberény-Orondpusztát, illetve '30-as években részben feltárt avar kori temetőt. Ritkán készül olyan szerencsés légifotó, amelyen a föld alatt rejtőzködő temetőnek az egyes sírknái is kirajzolódnak. Óriási lehetőség ez a kutatás számára, hiszen Orondpusztán a régészek már előre tudhatják, hol kell ásniuk, hogy biztosan temetkezésekre bukkanjanak.

Az Orondi-legelő és környéke

Az Orondi-legelő 1998 óta védett, területe 40,2 hektár. A legelő a Vértes déli lábánál kiemelkedő dolomittörmeléken képződött sziklagyep. A legmagasabb pontja, a tengerszint felett 250 m, egy kis kiterjedésű szilikát kavicskúp, mely leginkább a Velencei-hegység nyílt szilikát szikla gyepjeihez hasonló. Az alacsonyabb fekvésű részein bokros és löszölgyes terület a jellemző. Az egyre törmelékesebb és egyenetlenebb felszínű részekből alakult ki a jelenlegi 52 hektárnyi változatos és különleges ürgés gyepvegetáció, ahol megfigyelhető az árvalányhaj, az ezüstaszott, a sulyoktáska, a bunkós hagyma, a sárga kövirózsa, a magyar gurgolya, a bíboros kosbor, az agárkosbor, a leánykőkörcsin, a tavaszi hérics, a vetővirág és az apró nőszirm is.

Valaha ezek az egybefüggő, de legalábbis a jelenleginél jóval nagyobb kiterjedésű sík és dombvidéki füves élőhelyek nyújtottak otthont számos, mára nagyon megritkult élőlénynek, életközösségnek. Ma a gyepen élő ürgekolónia a parlagi sasnak, a hüllők a kígyászölyveknek, a nagy testű rovarok pedig a kabasólyom zsákmányállatai.

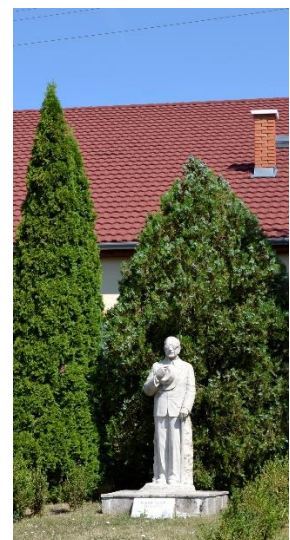

Új településközpont

Csákberény község egy egységes, összefogott településközpontot álmódott meg évekkkel ezelőtt. Az évek során a központi tömb területén egységes arculattal sorra újítták fel a középületeket, így a Civil szervezetek házát, az orvosi rendelőt, az általános iskolát és a művelődési házat. A központ közös arculati koncepciója a hagyományos csákberényi építészettől ered. Az anyagszerű pasztell homlokatkezelés, a gondozott közterületek méltán jelölik ki a község magját.

A Merán parkban modern játszótérrel, emlékhellyel gazdagították a helyi közösségi tereket.

Közösségi kemence

Csákberény a faluközpont kiépítésének folyamatában igen nagy figyelmet fordít az egységes településképpel mellett a lakosság közösségi életének ápolására is. Ezen törekvés mentén, Csákberény lakossági összefogással újjátotta fel a Civil szervezetek háza udvarán álló közösségi kemencéjét 2017-ben.

Merán Fülöp Vadászati és Erdészeti Múzeum

Csákberényben, a Vértes DNY-i lábánál, az egykori Merán-uradalom központjában 2014. október 22-én került sor az újonnan megvalósult "Gróf Merán Fülöp Vadászati és Erdészeti Múzeum" és a "Vértesi Panoráma Tanösvény" átadására. A Vértesi Erdő Zrt. célul tűzte ki, hogy a Vértes vadgazdálkodási és erdészeti történetét bemutató gyűjteményt hozzon létre. Az intézményt tehát nem a Merán-család emlékmúzeumának szánták, szándékuk sokkal inkább a Vértes vadászati és erdészeti múltját, illetve kisebb részben jelenét is méltó módon bemutató gyűjtemény összeállítása volt. Természetesen építettek az egykori nagy múltú csákberényi Lamberg-, majd későbbi Merán-, illetve a csákvári Esterházy-uradalom történeti és tárgyi emlékeire is.

Vértesi panoráma tanösvény

A természetben való aktív pihenés mellett annak jobb megismerését is szolgálja a 4,6 km hosszúságú, a Vértes talán legszebb kilátópontját is érintő Vértesi Panoráma tanösvény. A kirándulók itt megismerhetik a Vértes hegység déli lejtőinek és völgyeinek jellemző természetes és ember alkotta természeti környezetét. A talajviszonyoktól és domborzattól függően sziklagyeppek, karsztbokorerdők, száraz tölgyesek, bükkösök, cseresek és kultúrerdők váltják egymást. Miközben élvezzük a természetet és a táj szépségeit, az útvonal mentén kihelyezett tájékoztató táblák segítségével megismerkedhetünk az erdőnevelés és kopárfásítás nem közismert, de sokszor embert próbáló kihívásaival.

Borút

Az Orondi-szőlők lábánál fut végig Csákberény borútja. A pazar panorámával rendelkező útszakasz összeköti Csákberényt Csókakővel, alkalmas kirándulásra és kerékpározásra is. Útközben a sziklás hegyoldalon és a szépen gondozott szőlőkben, pincékben, kertekben gyönyörködhet az ide látogató. Érdeemes megállni az út mellé kihelyezett Rákóczi-prés mellett is. A régi zártkerteken a szőlőtermelés mellett az üdülő és turisztikai funkció is egyre erőteljesebben jelen van.

Catherine's Cottages

Erdőkkel, levendulamezőkkel, szőlősökkel és gyönyörű panorámával várják vendégeiket a kedves kis présházakból kialakított vendégházak. Catherine 2004-ben vásárolta az első ingatlant, melyet azóta több másik is követett. Azokat felújította és vendégházzá alakította. A közelben termő levendulából és gyümölcsökből különböző termékeket állítanak elő, mint például levendulaolajat és gyertyákat, de készülnek itt lekvárok is.

Orondpusztai majorság

Orondpuszta Csákberény határában, a Vértes lábánál található majorság, melyhez vezető út festői, úgynevezett bor út. Orondi tanyán elsősorban magyar tarka tehének tartásával és tejtermék feldolgozásával foglalkoznak. Orondpuszta kiváló minőségű termékeit jószágaink szabad tartásos gazdálkodási technológiájának köszönhetik. Hagyományos kettőshasznú magyar tarka teheneik a Vértes Tájvédelmi Körzet tiszta rétjein legelnek. A kézműves feldolgozás révén hús- és tejtermékeikben az igazi tradicionális falusi ízek lelhetőek fel. Fő specialitásuk a gomolya sajt, amelyet többféle ízesítésben készítenek. Tanyájukon nemcsak tehének, hanem számos más állat is megtalálható, így érdemes betérni hozzájuk egy kis állatsimogatásra.

A földből kitörő metrókocsi

A Zsemlye Ildikó szobrászművész tervei alapján életre kelt alkotás a régi malomnál áll. A malom és a magtár tulajdonosa és a Na Mi Újság Wagner Úr? Kulturális és Sportegyesület is szeretné a területet kulturális centrummá, kortárs művészeti bázissá alakítani. Ennek első lépéseként avatták fel a földből kitörő metrókocsi alkotást. A metrókocsit két neves svéd graffiti művész, Khaos és Fits dekorálta.

Tájház

Csákberény különleges hely, hiszen itt napjainkig fennmaradt a hagyományos paraszti kultúra, a 76 éves Beke Józsi bácsi például a mai napig lóval szántja a szőlőket. Ezért is választotta annak idején a Magyar Tudományos Akadémia kutatócsoportja gyűjtőhelyül Csákberényt, ahol 1966-ban Andrásfalvy Bertalan vezetésével néprajzi felmérést is végeztek. Most egy olyan parasztportát sikerült létrehozni, hogy az ide érkező látogatóknak tényleg az az érzése támad, hogy ezt a házat lakják valakik, s komoly gazdálkodás folyik a terepen. A régi istállókat és az ólat is benépesítették háziállatokkal, ló, disznó, kecske, kacsa, liba és pulyka is van itt. A Nefelejcs Kulturális és Hagományőrző egyesület asszonyai értő módon rendezték be a házat, hogy az minden részletében autentikus legyen.

Öreg tó

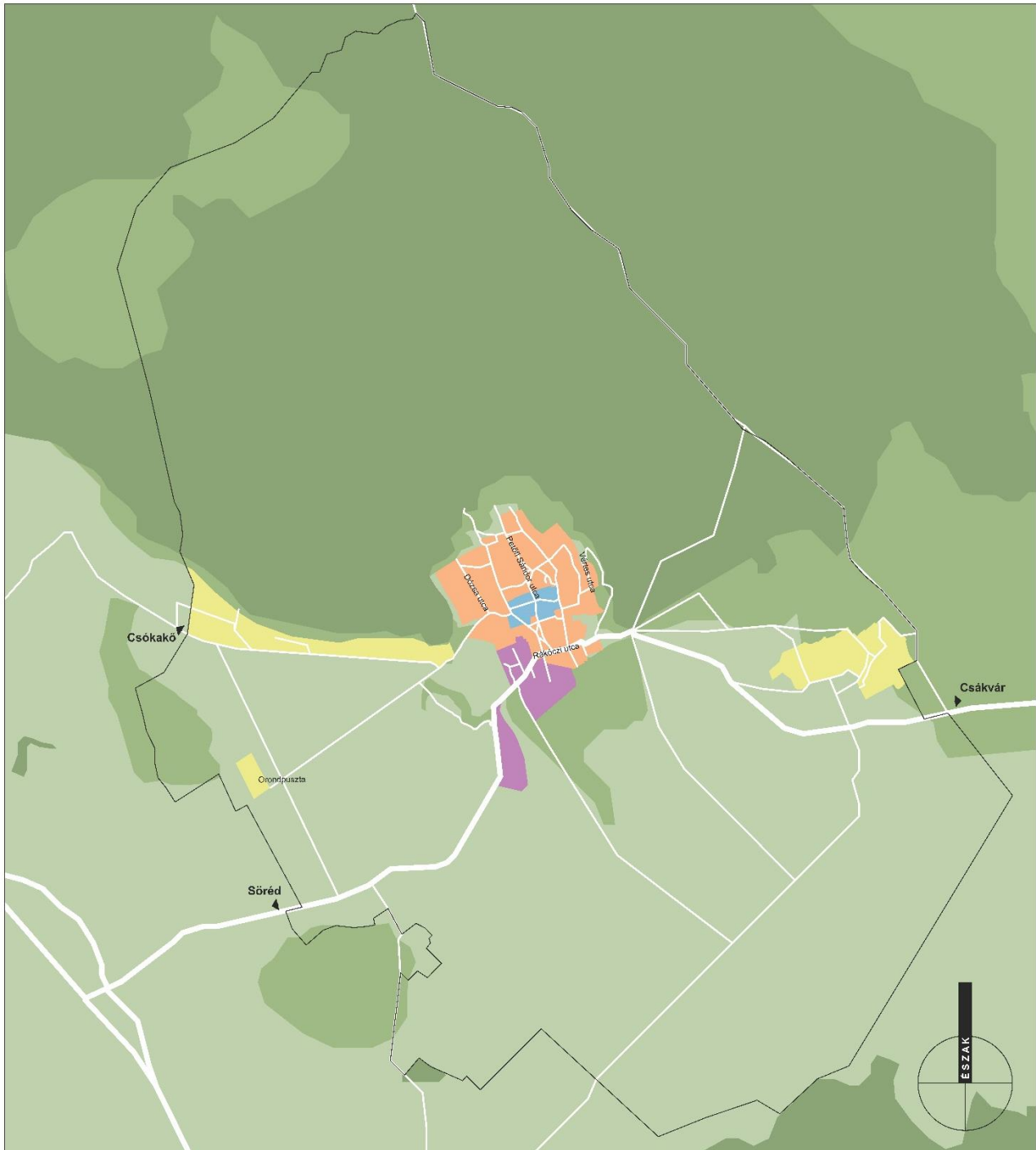
A település határában található az a források által táplált kis tó, melynek partján az ember teljes nyugalomra lelhet. Partjára nemrégiben telepítettek a csákváriak rönkpadokat és tűzrakóhely kialakítását is tervezik.

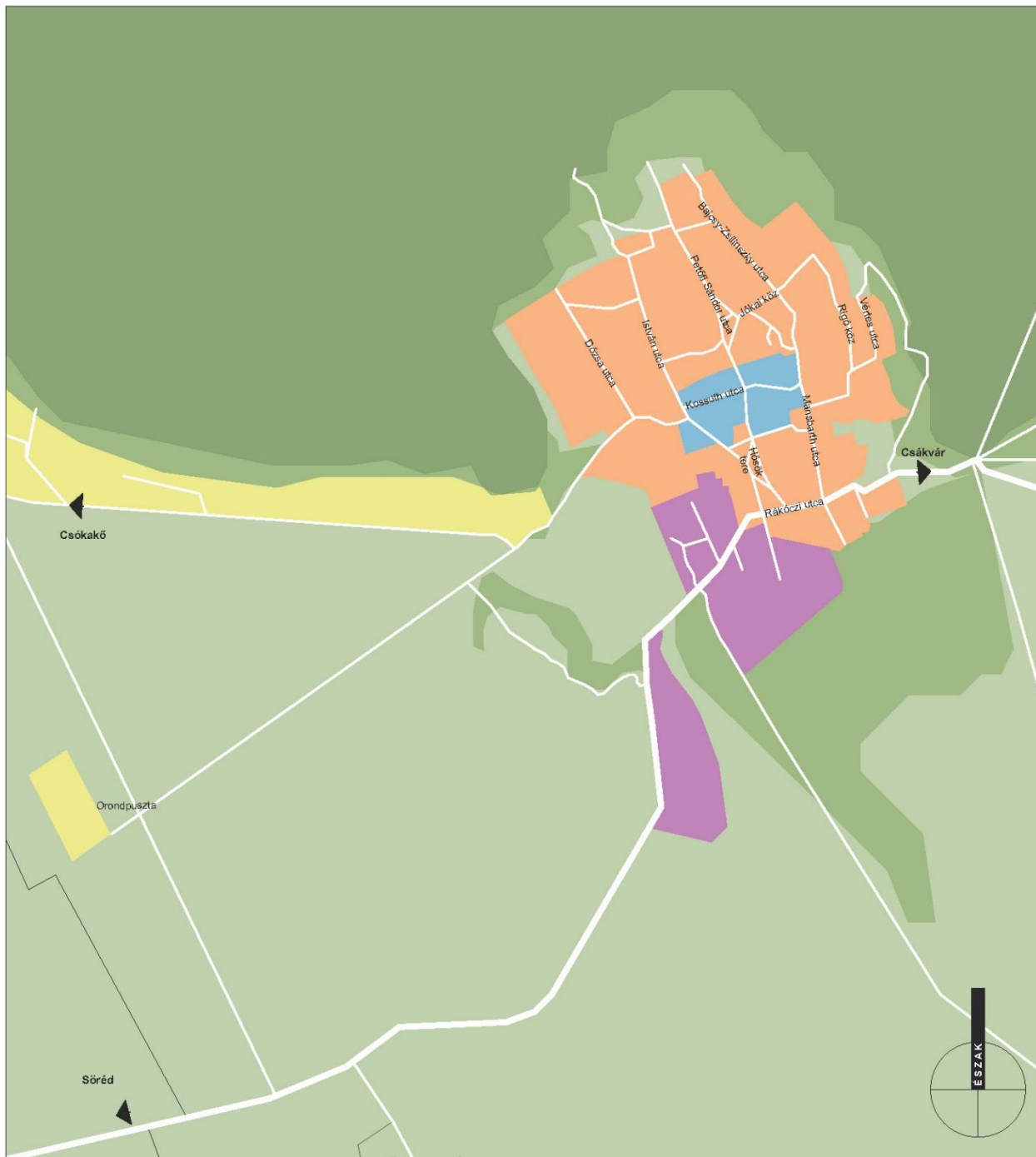

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

Területi lehatárolás

CSÁKBERÉNY

eltérő karakterű településrészei

- Kertvárosias lakóterület
- Településközpont
- Mezőgazdasági kertes területek
- Kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területek
- Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdő területek

Kertvárosias lakóterület és településközpont

Csákberény település nagy részét a kertvárosias lakóterület teszi ki. Ezen belül kap helyet a településközpont. A szépen rendezett település kacskaringósabb régi utcáit közel merőleges rendszerben tervezett új utcák veszik körül. A régi településmag jellegzetes tájra jellemző hagyományos szerkesztésű kisebb lakóházait az új utcákban nagyobb tömegű újabb építésű lakóházak váltják fel. A település nagy gondot fordít az új, egységes településközpont kialakítására.

Lényegében a település a fő út és a hegyek közé épült be az idők során. A település lakóutcáira nem jellemző a nagy autós forgalom. A szomszédos településekkel összekötő forgalmas Rákóczi utca a település déli peremén fut át. A buszmegálló problémája jelenleg még nem megoldott, cél a településközpont tehermentesítése.

Kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területek

Elsősorban ipari, kereskedelmi és szolgáltató tevékenységet szolgáló terület. Az övezet telkein nem jelentős zavaró hatású tevékenységgel járó gazdasági épületek helyezhetők el. A település örökségének tekinthető régi majorsági és malom épületeinek területén tevékenykednek az ipari, gazdasági vállalatok ma is. Építéskor méretükben és építészeti jegyeikben illik illeszkedni a régi épületekhez. A település területén zavaró hatású ipari létesítmény nem létesíthető. A kereskedelmi, szolgáltató, ipari terület létesítményei körül védőfásor, szükség esetén összefüggő védőfásítás telepítendő.

Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdő területek

A község közigazgatási területén belül véderdők és gazdasági erdők találhatóak. A területen az erdő rendeltetésének megfelelő, valamint turisztikai és rekreációs célokat szolgáló természetes anyagokból (kő, fa) épített létesítmények helyezhetők el. Erdőtelepítés esetén honos, a környezeti feltételekhez alkalmazkodni képes fajokból kell választani (fűz, nyár, éger, tatárjuharos löszpusztai tölgy stb.). Gondot kell fordítani arra, hogy a telepítés során elegyes erdő keletkezzen.

Mezőgazdasági rendeltetésű területeket más célra felhasználni nem lehet, azokon növénytermesztés, állattenyésztés, illetve azokkal kapcsolatos termékfeldolgozás folytatható. A hagyományos és mezőgazdasági művelés alatt álló területeken épületet nem lehet építeni.

Mezőgazdasági kertes területek (hagyományos nagy zártkertek)

Csákberény közigazgatási határán belül több elkülönülő kertes területet is találunk. Ezek a hagyományos régi nagy zártkertek, melyeket a keleti területen inkább termelésre, míg az Orondi-szőlő területén inkább szőlőültetvények nevelésére és turisztikai célokra használ a község. A mezőgazdasági kertes területeken oldalhatáron álló épületeket lehet építeni a helyi építési szabályzat részletszabályainak betartása mellett. Mivel ezen házak is fontos összetevői a tájképnek így fontos figyelni arra, hogy azok se méretükkel, se tömegükkel, se színhasználatukkal ne legyenek hivalkodóak, kirívóak. Ezen területen is érvényesíthetők azok az egyszerű építészeti eszközök, melyeket a település lakóövezetében is megismerhetünk. Jól megválasztott tömeg mellett fontos az anyagszerű pasztell színek alkalmazása.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I KERTVÁROSISAS LAKÓTERÜLET ÉS TELEPÜLÉSKÖZPONT

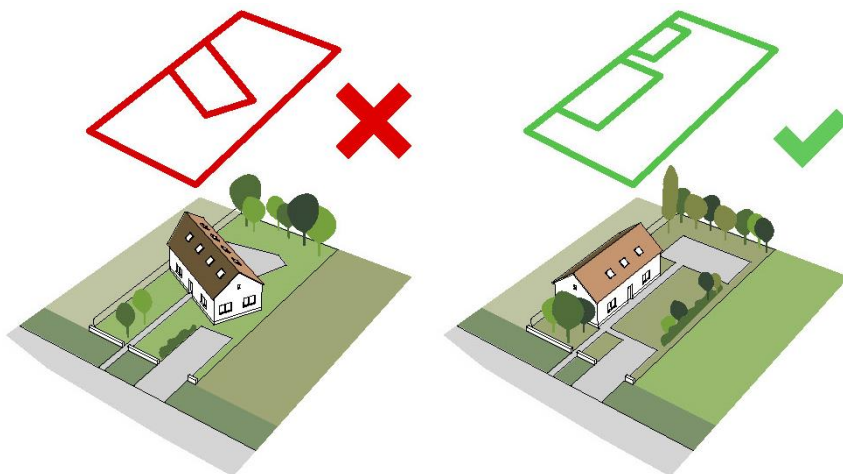
5

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

Arra a kérdésre, mitől szép egy ház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. A szépség sokféle lehet és településképeink szempontjából szépek mondhatunk egy házat ha az mikrokörnyezetével, azaz az udvarával könnyebb feltűnés nélkül tud illeszkedni környezetébe, nem lóg ki onnan. Ebben a fejezetben a településrészenkénti helyes építési viselkedést vizsgáljuk.

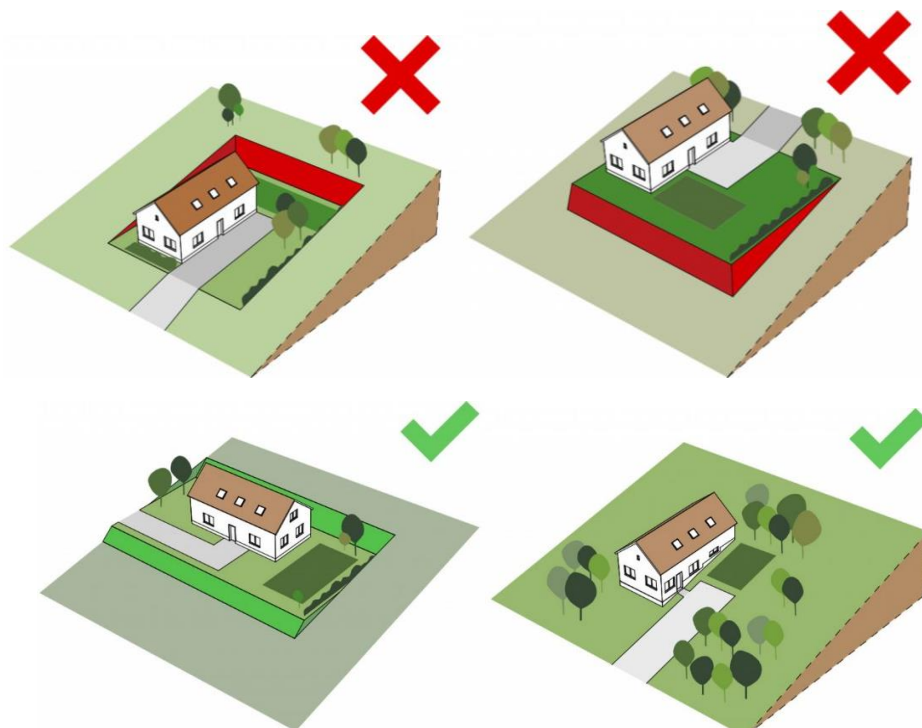
Telepítés

Csákberény lakóterületén és a községközpontban is a családi házak telepítése oldalhatáron álló, telken belül a házak az utcára merőleges gerinccel állnak. A házak előtt kis előkert található. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert. A lakóházhoz épített melléképületeket a lakóépület folytatásában, szintén oldalhatárra javasolt építeni.

Terepalakítás

Csákberény falusias lakóterületét az egyik oldalról mezőgazdasági területek, míg a másik oldalról erdős dombos, hegyes területek ölelik körül. Ennek okán előfordulhat, hogy a házak építésénél lejtős terepre kell építeni. Ilyen esetben nem elfogadható az épület földbe süllyesztése, mert az esővíz a kialakult mélyedésben összegyűlik és használhatatlanná teszi a kertet. Nem elfogadható a ház teljes kiemelése sem, mivel így a szomszédjaitól igen eltérő platóra kerülne, így megbontva az utca rendjét. Jó megoldás lehet a családi ház részleges bevágása, vagy ha az épület eleve terepre illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka pedig minimálisra csökken.

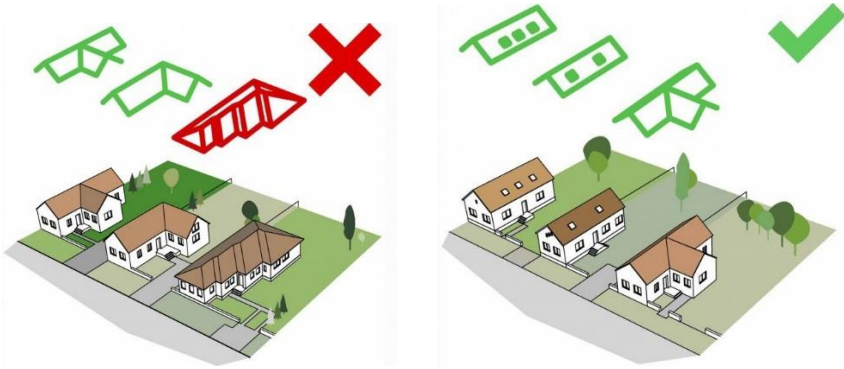
Magasság

Az utcákban a családi házak magassága közel azonos. Vannak utcák ahol a földszintes házak, vannak utcák, ahol a földszint + 1 emelet magas házak jellemzőek. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetükben az jellemző. A túl magas házak nem illeszkednek Csákberény településképebe.

Tetőforma

Csáberény lakóterületén az épülettömegek és így a tetőformák sem bonyolultak. Alap illeszkedési szabályként, ha a szomszédos épületek tetőformája egyszerű, akkor az építendő új ház tetejének is illik követnie azt.

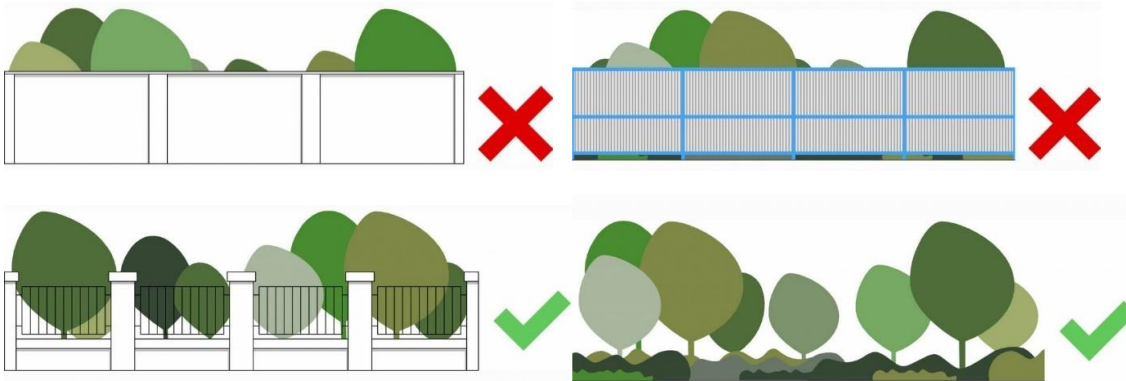
Anyaghasználat, színek

Ezen településrész színvilága homogén, kiegyensúlyozott. Anyaghasználatban és homlokzati színezésben többnyire egymáshoz igazodó épületekkel találkozunk, jellemzően a faluközpontban vakolt világos házak sorakoznak egymás után. Az anyagszerű pasztell színeket javasoljuk külső színezésnél. Egy új ház építésénél a meglévő anyag és színvilághoz illeszkedés ajánlott. Nem elfogadható semmilyen feltűnő és kirívó színhasználat, az épületek homlokzatán sem fémlemez fedés sem egyéb homlokzatburkolat.

Kerítések

Csákberényben az áttört kerítések a kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak, a tömör lemezkerítés kifejezetten nem kívánatos a településen. Egy szép kerítés díszje lehet házunknak, építését helyi anyagok felhasználásával javasoljuk.

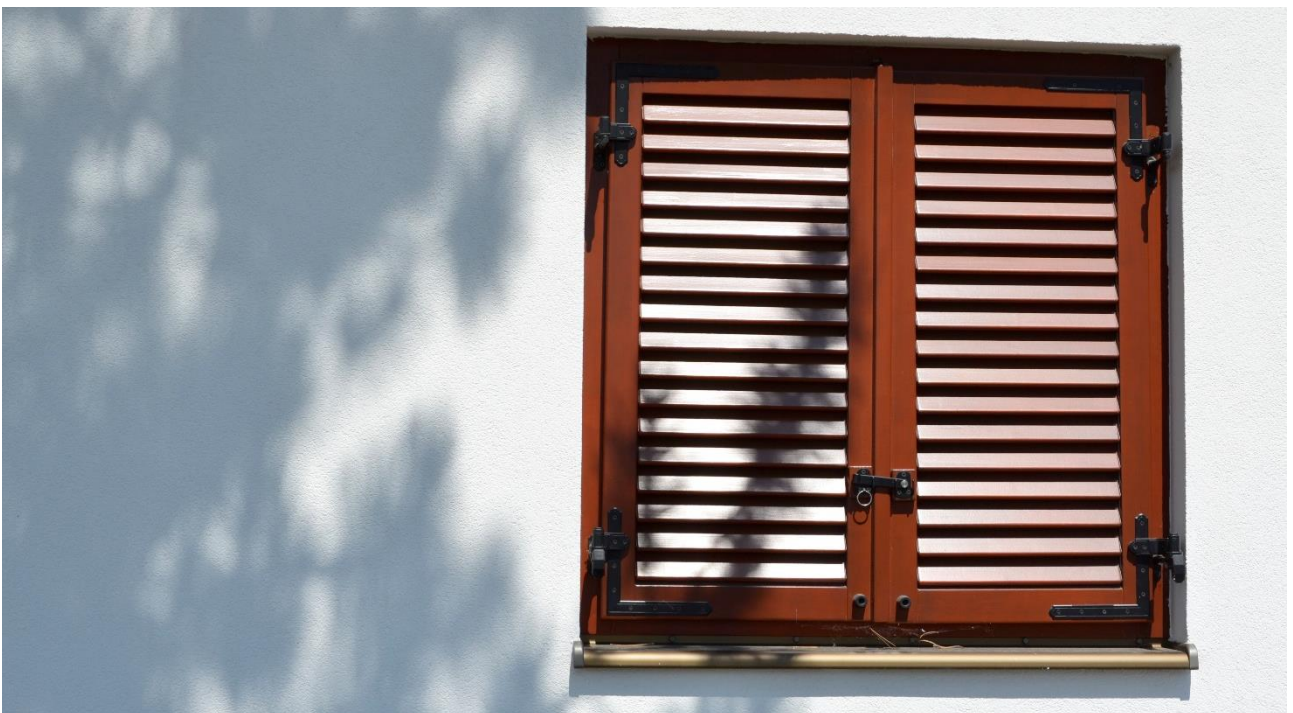
Tornácok

Csákberényben a falusias lakókörnyezet egyik jellegzetes építészeti eleme a tornác. A régi épületeken is megfigyelhető, de vannak kitűnő új építésű lakóházak is szép fehérre meszelt tornácokkal. Ezen tornácok nem csak esztétikai, hanem gyakorlati szerepet is betöltenek a ház életében: átmeneti teret biztosítanak a megérkezéshez, segítik az épületet energetikai szempontból, és kellemes teret adnak arra az esetre is, ha az esti szemerklő esőben, mégis a víztől védve szeretnénk elfogyasztani egy pohár bort családtagjaink vagy barátaink társaságában.

Ajtók, ablakok

Az ajtó és ablak esetében is a természetes fa anyag a legjobb választás. Csákberényben jellemzően kisebb téglány osztott ablakokkal találkozhatunk. Érdekes az új lakóépületnél is inkább ezt követni a nagy négyzetes arányú fehér műanyag ablakok helyett. A sötét páccal kezelt ablakok nagyon izléeses kiegészítői az árnyékolásra használt spaletták. Új technológiák és anyagok alkalmazása is megengedhető, amennyiben az színeiben, formavilágában illeszkedik a hagyományos karakterhez.

Homlokzatképzés

A csákberényi házak jellemzően világos vakolattal rendelkeznek, sok esetben jellemző a világos nap sárga szín használata. A világos felületekkel jó kontrasztot képeznek a sötétre pácolt nyílászárók és a tető vöröses cserépfedése. Sok épületen megfigyelhetők különböző vakolatdíszek, melyek gazdagítják a homlokzati struktúrákat megadva ezzel az épületek egyedi arcát. Javasolt kerülni homlokzattervezéskor a rikító színeket és a túlzott díszítést.

Érdemes eldönteni, hogy meddig érjen a homlokzat és hol kezdődjön a kert. A kert és homlokzat szerves összekapcsolódása lehet, ha a növényzet valamilyen formában felmászik a homlokzatra.

Kertek

Az előbbieken bemutatásra kerültek a környezetbe illeszkedés építészeti eszközei. Emellett a településképbe simulásban nagy segítségünkre lehet egy szépen ápoltságú kert is. Azon túl, hogy pihenésre alkalmas, kellemes környezetet biztosít egy gondozott kert, helyes „berendezésével” további jótékony klimatikus hatásokkal is javíthatja az ott élők életkörülményeit. Érdemes energiát fordítani a megtervezésére és ajánlott helyi, őshonos fajokat válogatni a tájidegenség elkerülése végett. Az sem baj, ha a ház és kert közötti határ itt-ott kezd elmosódni.

Részletek

Csákberény történeti múltjának és a helyiek gondoskodásának köszönhetően a részletek tárháza. Az apró részletek, mint ékszerek ékesíthetik házainkat, de ahogy ékszereink megválogatásánál is javasolt a mértékletesség, úgy vonatkozik ez házaink kiegészítőire is.

Utcák

Csákberény utcaszerkezete két fő utcatípusból áll: a nagy forgalmat lebonyolító, településeket összekötő Rákóczi utcából és az északra mellé szövődtött kisebb lakó utcákból. Jellemzően észak-déli irányban húzódnak ezek a lakóutcák, melyeket keresztutcák kötnek össze. Az István és a Petőfi utcában megfigyelhető a környékre jellemző párhuzamos dupla úttal rendelkező utcatípus. Minden itt lakó ugyanúgy felelősséggel tartozik az ingatlana előtt található közterület ápolásáért. Egészen apró gesztusokkal, jól megválasztott honos növényekkel is elérhetjük a rendezett, kiegyensúlyozott utcakép hatását.

Közterek, közparkok

Egy település életében kiemelt jelentőséggel bír egy jól használható köztér, egy gondozott közpark vagy közkert. Azon túl, hogy gyakran a település tüdejeként funkcionálnak facsoportjaikkal, ezek biztosítanak teret a települési közösségi életnek. Az utcák ezen fűződő zöldterületekkel alkotnak teljes értékű települést. Az önkormányzat gondoskodik a parkok, közkertek gondozásáról, de elengedhetetlen, hogy mi lakók is odafigyeljünk tisztaságára, bútorainak épségére.

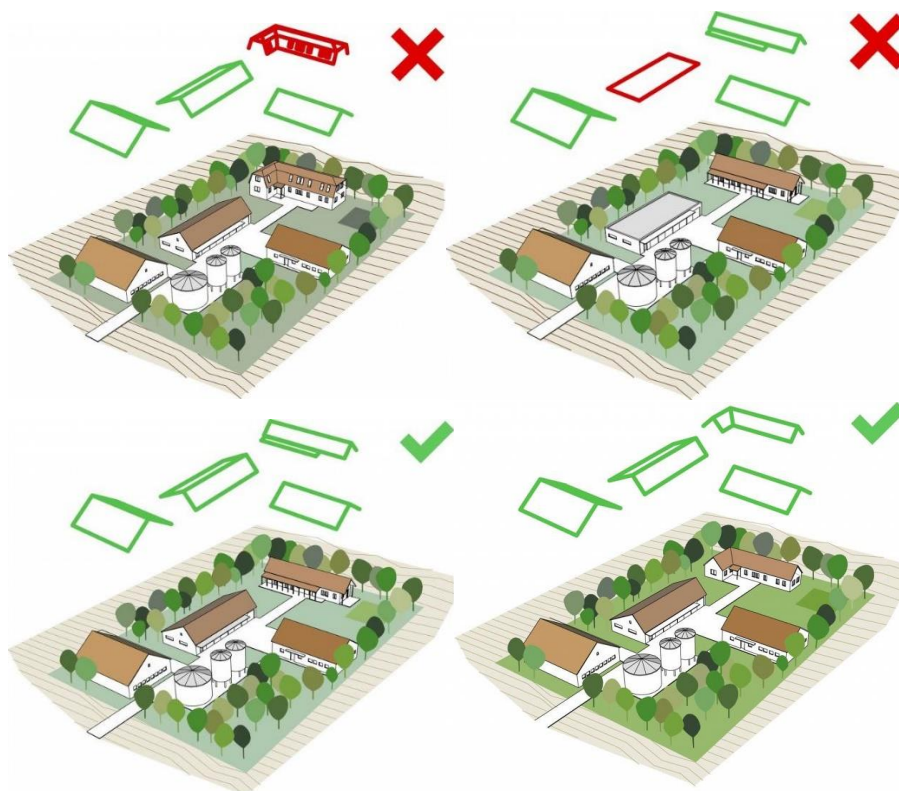

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I KERESKEDELMI, SZOLGÁLTATÓ

GAZDASÁGI TERÜLETEK

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

Csákberényben található kereskedelmi, ipari, gazdasági területeken is fontos, hogy a meglévő építészeti értékeket figyelembe véve illeszkedő épületeket emeljünk. A meglévő rendkívül értékes régi majorsági épületek közelébe hasonló, egyszerű tömegű, világos, anyagszerű pasztell színű vakolattal és egyszerű tetőformával rendelkező épületek javasoltak.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I EGYÉB BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT ERDŐ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

Csákberény erdő területein csak turisztikai és rekreációs célú épületeket lehet építeni. Ezek lehetnek például egy információs pont, egy kilátó vagy egy turista pihenő hely. Építésükkel kapcsolatban csak az anyaghasználat van megszabva: javasolt, hogy fából vagy kőből épüljenek. Ezek az anyagok megtalálhatók a környéken is.

A mezőgazdasági területeken nem lehet épületet emelni, ezeken a területeken csak földműveléssel és állattartással kapcsolatos tevékenységeket lehet végezni.

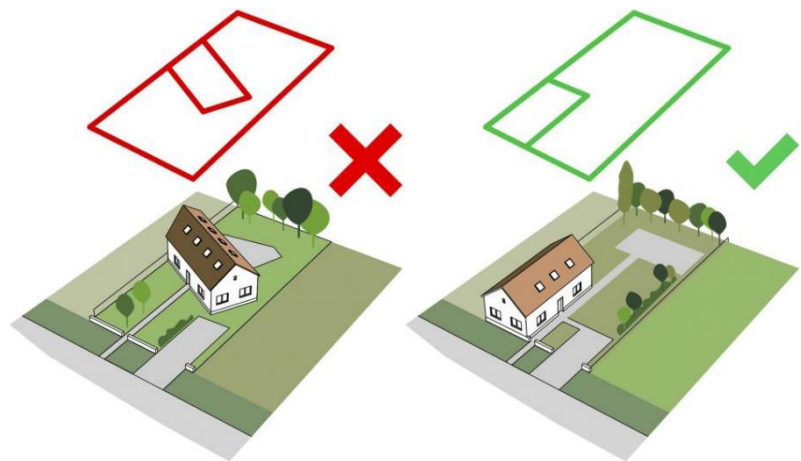
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I MEZŐGAZDASÁGI KERTES TERÜLETEK

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

Csákberény régi hagyományos nagy zártkerti területein történő építkezés esetében a következő szempontokat kell figyelembe venni.

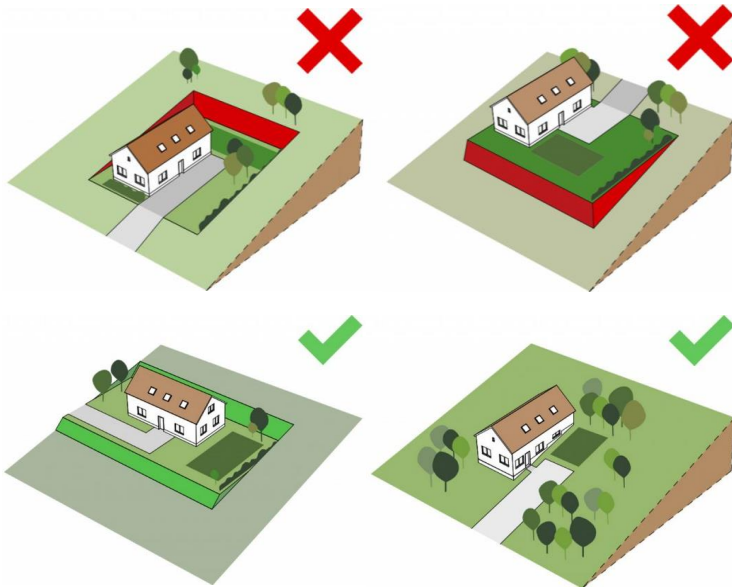
Telepítés

Csákberény mezőgazdasági kertes területein telek oldalhatáron, az utcára merőleges tetőgerinccel javasolt építkezni. Ez a viselkedés mindenképp indokolt, ha a telek hosszában gazdaságosan szeretnénk művelni kertünket.

Terepalakítás

A csákberényi kertek a hegy oldalában sorakoznak, így fontos kitérni a terepre illesztés kérdéskörére is. A telek megfelelő használhatósága és vízgazdálkodása érdekében a házat nem szabad a terepbe süllyesztett, vagy a terepből kiemelt platóra helyezni. Legmegfelelőbb megoldás, ha a ház tervezésénél a terepre illesztés megoldását választjuk.

Tetőforma

Csáberény kertgazdálkodási területén az épülettömegek és így a tetőformák sem bonyolultak. Alap illeszkedési szabályként, ha a szomszédos épületek tetőformája egyszerű, akkor az építendő új ház tetejének is illik követnie azt.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, színek

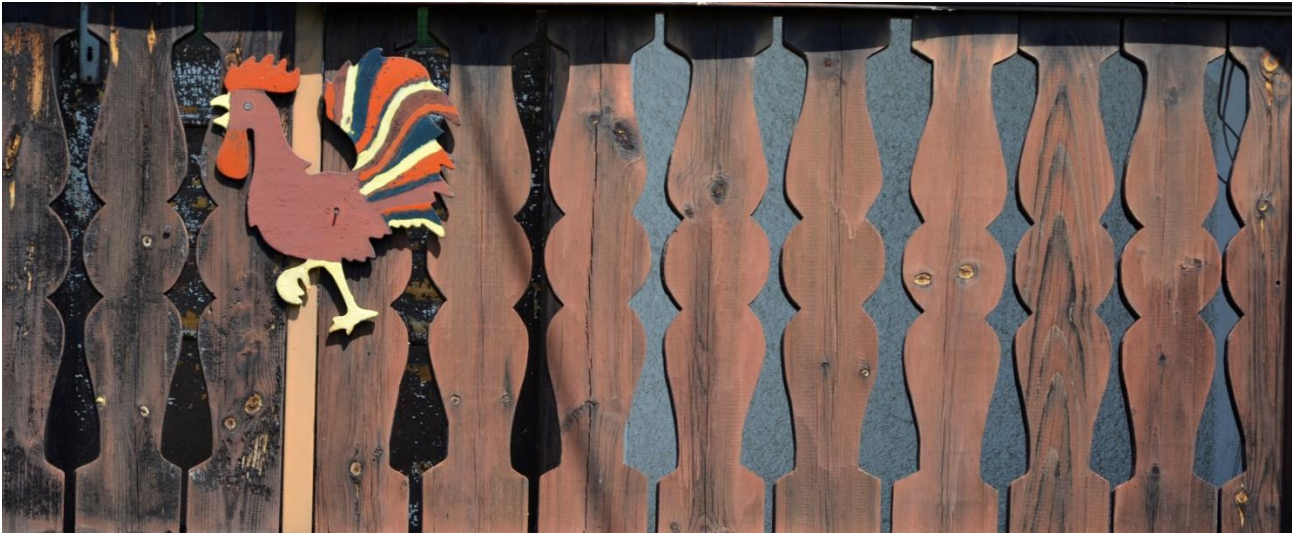
Az egyszerű épülettömegek miatt ezen településrész homlokzatképzése, színvilága homogén, kiegyensúlyozott. Anyaghasználatban és homlokzati színezésben többnyire egymáshoz igazodó épületekkel találkozunk, jellemzően vakolt világos házak sorakoznak egymás után. Gyakori a kő és fa, mint helyben található anyagok használata. Egy új ház építésénél nem elfogadható semmilyen feltűnő és kirívó szín- vagy anyaghasználat, törekedni kell helyettes az anyagszerű pasztell színek alkalmazására.

Részletek

Bár inkább hétvégi házakról beszélünk, itt is fontos a ház közvetlen környezetének ápolása, gondozása. Ez értendő a legapróbb részletekre és az utcafronti kapcsolatokra is. A szép környezet nem csak a díszítő elemeken, hanem az ápolott utcafronti területeken is múlik. Egy-két kedves részlettel és rendszeres kertápolással igazán kellemes atmoszférát lehet teremteni.

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

6

a településrészekben követendő építészeti példák bemutatása

Az alábbi fejezetben a településen található jó példákat mutatjuk be. Ezen épületek a korábban bemutatott építészeti és kertészeti megoldások valamelyikét, vagy akár mindegyikét felsorakoztatják.

Az anyagszerű pasztell színezésű, egyszerű homlokzatképzésű épület, szép cserépfedéssel és egy jól eltalált kerítéssel szép összhangot tud alkotni.

Csákberény keleti határánál található régi zártkertes területein található a présházak (bal kép). Ezek gondozása és felújítása is a jó példák közé sorolandó. Melléképületek (jobb kép) építéskor is fontos a korábbiakban megismert alapelveket követni, így a természettel harmóniában élő épületet alkothat az ember.

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

7

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

Ahogy egy ház összképénél is apró meglepetéseként éljük meg a kiegészítőket, úgy a településképénél is fontos összetevőnek számít, hogy milyen utcatáblákat, cégereket, hirdetéseként használunk, hogyan kezeljük a műszaki berendezéseket. Az alábbiakban pár jó példát sorakoztatunk fel ezzel kapcsolatban.

Míg a történeti településmagban előnyösebb lenne a földkábel, addig a település lakóutcáiban lehetséges a légekábel alkalmazása is.

A napelemek, napkollektorok, egyéb gépészeti kiegészítő szerelvények elhelyezésénél is az a szempont, hogy azok az utcaképet ne zavarják.

IMPRESSZUM

Készítette:

Z.É. Műhely Városrendezési Tervező és Tanácsadó Kft.

Czene Éva, ügyvezető, városrendezési vezető tervező

Papp Zoltán Tamás, főépítész

Fotók:

Z.É. Műhely Városrendezési Tervező és Tanácsadó Kft.

Róth Hajnalka

Források:

<https://csakbereny.hu/hu>

<http://www.provertes.hu/>

2017. november